

Kapitaal, Piketty, belastingen? It is the philanthropy, stupid!

De enorme aandacht die het boek *Kapitaal in de 21e eeuw* van de Franse econoom Piketty krijgt, zegt vooral veel over de gevoelens van het volk over de kracht en de macht van kapitaal. Er is nog nooit zoveel kapitaal in de wereld geweest en door de geschiedenis heen is kapitaal nooit gelijk verdeeld geweest. Tegelijkertijd leven we in een tijd van gelijkmatiger kansen. En het is ook nooit zo eenvoudig geweest om met een vernieuwend idee en met hulp van informal investors snel kapitaal te vergaren.

Het is niet realistisch te veronderstellen dat we kapitaal veel zwaarder kunnen belasten dan arbeid, simpelweg omdat het 'moveable' is: het kan verhuizen, al dan niet samen met zijn eigenaren. Ook dat verhuizen gaat steeds eenvoudiger in de 21e eeuw. In vrijwel alle belastingssystemen (de VS is de belangrijkste uitzondering) kunnen dragers van particulieren een belastingdruk afschudden door te verhuizen naar oorden waar kapitaal lager wordt belast.

Die oorden zijn niet alleen vaak verrassend dichtbij en aantrekkelijk, maar bovendien spekkoper als overheden het vermogende particulieren lastiger gaan maken. Sinds de Franse socialistische regering enkele jaren geleden zware fiscale belastingen invoerde voor in Frankrijk wonende vermogende particulieren, is Londen snel 'de zesde stad van Frankrijk' geworden vanwege de voordelen die de 'Non-Dom-status' in de UK biedt aan immigrerende, vermogende particulieren. Niet alleen de huizenmarkt in Londen heeft hiervan geprofiteerd, de gehele Engelse economie profiteert van alle vermogende particulieren die het land komen versterken met hun koopkracht, ondernemende visie en sociale netwerken.

Natuurlijk staat de Non-Domiciled Resident-wetgeving op gespannen voet met het EEG Verdrag vanwege ongelijkheid op basis van woonplaats nu de 'Non Dom-voordelen' niet opgaan voor vermogende particulieren van Britse bodem. Zodra hier echter een serieus (juridisch) punt van zal worden gemaakt, zal de UK de EU beslist verlaten. Omdat men maar al te goed begrijpt wat de voordelen zijn van de aanwezigheid van vermogende particulieren, die ondanks de hun geboden 'Non Dom-voordelen' in absolute zin substantieel bijdragen aan de economie en de Britse maatschappij.

Het is niet verstandig om kapitaal in de 21e eeuw vanuit een 'egalitaire emotie' af te vlakken of zelfs te elimineren. Niet in de laatste plaats omdat het gedoemd is te mislukken: succesvolle mensen laten zich immers niet inkaderen door een 'te zeer vrijheid inperkende' wetgeving. Daar is de wereld simpelweg te fluide voor geworden.

Het is veel intelligenter om vermogende particulieren aan te sporen kapitaal aan te wenden voor 'de goede zaak' in de maatschappij. Dat maakt hen betere burgers, gelukkiger mensen. En het maakt de maatschappij

sterker. Het zou de rol van de overheid moeten zijn om dit in te zien en filantropie, het mecenaat, sociaal ondernemerschap - of welke terminologie we verder nog zullen ontwikkelen voor hetzelfde fenomeen - niet in de weg te staan, maar juist te bevorderen.

De overheid meet nu nog met twee maten. Zij wil dat de maatschappij zich ontwikkelt naar een participatiesamenleving, waar burgers zich ontfemen over publieke taken en waar de overheid zich verder terugtrekt tot kerntaken en toezicht. Dat is de ontwikkeling van de laatste twee decennia. Tegelijkertijd echter staat de overheid de participatiesamenleving in de weg en wordt de maatschappelijke functie van filantropie niet voldoende onderkend. De overheid realiseert zich dat zij geen monopolie heeft op maatschappelijke taken (het schoolvoorbeeld is de scheiding tussen kerk en staat) en dat filantropie in een democratische rechtsorde de *pluriformiteit* van de maatschappij vormgeeft. Nu de ontzuiling de betrokkenheid van kiezers bij de politiek ernstig heeft afgezwakt en het aantal mensen in Nederland dat lid is van een politieke partij, is gezakt onder de 300.000 - en daarmee nog slechts een vertegenwoordiging van 1,76% kent van de Nederlandse bevolking - is juist de *directe vorm van democratie* die filantropie kenmerkt, wezenlijk voor de werkelijke inrichting van de maatschappij. De stille kracht van filantropie geeft bovendien rust aan de maatschappij, nu de filantroop geen last heeft van verkiezingen, de waan van de pers of lobbywerk van het bedrijfsleven en andere belangenbehartigers.

Iedereen die ooit een conferentie van de European Foundation Centre heeft bezocht, is onder de indruk van de stille kracht van

alle vermogensfondsen in Europa die een stevig fundament geven aan de maatschappij door geheel Europa zonder directe onrust van (afstandelijke) kiezers en machtsbeoefenaars. De betrokkenheid van burgers bij deze foundations is aanzienlijk sterker dan de betrokkenheid van burgers bij Europa als politiek instituut.

Tegelijkertijd zorgt de regeldruk van de Belastingdienst en toezichthoudende instanties op de fiscaal vrijgestelde positie van deze maatschappelijke organisaties er wel voor dat deze organisaties gefocust blijven op hun maatschappelijke doelstelling.

In meer ontwikkelde rechtsstelsels waar de overheid al langer een meer centralistische rol vervult, worden filantropische geldstromen in de fiscale wetgeving volledig gedefiscaliseerd vanuit de principiële rol die filantropie inneemt: dienend aan de *pluriformiteit van het algemeen nut van een westerse democratie*. Deze essentiële functie van filantropie rechtvaardigt dat filantropische geldstromen niet belast behoren te zijn. Afzonderingen van privaat vermogen ten behoeve van het algemeen nut dienen dan ook in aftrek te komen van de belastbare grondslag. Het is dit principiële uitgangspunt en de onafhankelijkheid van de private donor, dat fiscale regelingen op het gebied van filantropische instellingen de crisisjaren hebben doorstaan.

Vanuit dat uitgangspunt gaat het dus niet aan om ondernemers die hun bedrijf schenken aan het algemeen nut, belasting te laten betalen over de fictieve 'winst uit aanmerkelijk belang' die zij maken, ondanks het feit dat zij geen tegenprestatie ontvangen. Evenmin als het wenselijk is om stichtingen die het algemeen nut dienen, die omvang-

rijke verhuurde vastgoedportefeuilles geschonken krijgen die een stamkapitaal opleveren voor hun maatschappelijke taken, overdrachtsbelasting op te leggen die zij niet kunnen voldoen zonder de vastgoedportefeuilles te liquideren. Met alle kapitaalverniegende gevolgen van dien.

Evenmin gaat het aan om bedrijven die zijn geschonken aan algemeen nut beogende stichtingen zwaarder te belasten dan indirecte overheidsbedrijven, wat echter wel de consequentie is van de in 2011/12 door voormalig Staatssecretaris Weekers door het Parlement geloodste 'Geefwet'.

De Commissie Van Dijkhuizen die in 2013 een rapport uitbracht over een nieuw belastingstelsel was zelfs voorstander van de absolute afschaffing van de giftenaftrek, omdat dit werd gezien als een onnodig sturende maatregel. Men heeft zich volstrekt onvoldoende verdiept in de achtergronden en context van de giftenaftrek. Die vindt juist haar grond in het principiële element van een democratische rechtsorde, dat filantropie en de overheid op gelijke voet staan nu de overheid niet de functies die de filantropie uitoefent, voor haar rekening kan noch wil nemen.

Ondertussen kent Nederland een zeer beperkte giftenaftrek voor giften die niet in de vorm van een zogenoemde vijfjarige periodieke gift worden gedaan, waardoor veel giften in de praktijk niet fiscaal in aftrek worden gebracht.

In Nederland is de markt voor de zogenoemde major donors nog zeer beperkt. Major donors denken efficiënt en acteren doelgericht; zij verbeteren de effectiviteit van

maatschappelijke organisaties. De fiscale prikkels om filantropie te bedrijven zijn hierbij onmisbaar, getuige ook reeksen van onderzoeken die hierover in de Angelsaksische wereld – waar filantropie op grotere schaal is uitgevonden - zijn voortgebracht.

Andres Carnegie's boek *The Gospel of Wealth* is veelgelezen literatuur voor een nieuwe generatie innovatieve filantropen, die niet alleen simpelweg cash willen geven, maar zich op creatieve wijze willen inzetten voor het algemeen nut. Carnegie schreef al in 1889 dat het nalaten van een fortuin aan kinderen vaak een vergissing is, met negatieve consequenties voor de erfgenamen, terwijl het nalaten van vermogen aan de staat een gemiste kans is om de eigen talenten in te zetten voor het algemeen nut. Hij was een voorstander van hoge successiebelastingen als een '*mark of the state's condemnation of the selfish millionaire's unworthy life*'. Ook in deze tijd kunnen successiebelastingen opnieuw worden onderstreept als maatschappelijk wenselijke belastingen om overtollig inactief kapitaal te belasten.

Als we de schets van Piketty vanuit fiscaal perspectief aanschouwen, vraagt de huidige economie om fiscale wetgeving die uitnodigt om kapitaal ter beschikking te stellen van de maatschappij, met respect voor de vrijheid van vermogende individuen. In landen waar kapitaalvlucht niet een direct risico is, kan dit gepaard gaan met een relatief hoge belasting op overgangen van substantiële bedragen naar de volgende generatie.

Ook op dit vlak kan verdere invulling van *tax policies* leiden tot nuanceringen en regelgeving. Te denken valt bijvoorbeeld aan de vorm waarin samenwerking met het bedrijfs-

leven dient plaats te kunnen vinden, of aan mogelijke differentiatie tussen verschillende algemeen nut beogende doeleinden, zoals bijvoorbeeld milieu op internationale schaal, enzovoort. Essentieel voor het floreren van de pluriforme *civil society* is echter dat deze onafhankelijk blijft opereren van de politiek.

* **mr. dr. Ineke A. Koele** is advocaat en belastingadviseur en uniek in haar geïntegreerde juridische, fiscale én strategische focus op advisering en probleemoplossing voor Private Clients en Non Profit organisaties. Ze is jarenlang partner geweest van een groot advocatenkantoor voordat zij haar eigen, innovatieve boutique kantoor startte in

2010. Ineke spreekt en publiceert regelmatig in binnen- en buitenland over innovatieve onderwerpen in haar vakgebied en is in 2007 gepromoveerd op een Engelstalig proefschrift : *International taxation of philanthropy* (IBFD Amsterdam, ISBN 978 90 87220211). De kwaliteit van haar internationale werk werd bekroond met unieke benoelingen

van diverse exclusieve internationale juridische denktanks op haar terrein. Voor meer informatie, zie www.koelepc.com.